

Pedagogisk veileder

For barnehage og skole

Til arbeid som fremmer inkludering,
utvikler kildekritisk tenkning,
vekker nysgjerrighet
og bygger vennskap.

JAKTEN PÅ NABOTROLLET

VEILEDEREN INNEHOLDER:

Aktiviteter og
samtaleforslag

Refleksjonsverktøy

Praktiske tips

Kopioriginaler

Forslag til videre arbeid
og oppfølging

En veileder som styrker nysgjerrighet,

© **BedreVi forlag. Alle rettigheter forbeholdt.**

Denne pedagogiske veilederen er beskyttet av opphavsrett og leveres med **personlig lisens**. Lisensen gir kjøper rett til å bruke veilederen og tilhørende kopioriginaler i egen pedagogisk praksis.

Kopioriginalene kan skrives ut og brukes med barn og elevgrupper som lisensinnehaveren selv arbeider med.

Veilederen, kopioriginalene og øvrig innhold skal ikke deles, videresendes, publiseres, lastes opp på fellesområder eller gjøres tilgjengelig for andre ansatte eller virksomheter uten tillatelse fra BedreVi forlag.

Ønsker en barnehage, skole eller annen virksomhet at flere ansatte skal kunne bruke materialet, må det kjøpes **institusjonslisens**.

Materialet skal ikke endres, bearbeides eller brukes kommersielt uten skriftlig tillatelse fra BedreVi forlag.

For spørsmål om bruk eller utvidelse til institusjonslisens, kontakt BedreVi forlag.

Innhold

Veilederens formål og bruk	4
Om boken	7
Seks pedagogiske prinsipper	8
Før dere leser – pedagogisk refleksjon	8
DEL 1 UNDERSØKE	9
Rykter, forestillinger og det ukjente	9
<i>Aktivitet 1 – Hva vet vi egentlig?</i>	9
<i>Aktivitet 2 – Rykte eller fakta?</i>	10
<i>Aktivitet 3 – Når noe virker annerledes</i>	10
DEL 2 SE FRA FLERE SIDER.....	11
Mot, grenser og perspektivtaking.....	11
<i>Aktivitet 4 – Tenk om</i>	11
<i>Aktivitet 5 – Kroppen sier fra</i>	12
<i>Aktivitet 6 – Vi kan gjøre ting på ulike måter</i>	12
DEL 3 HANDLE SAMMEN.....	13
Møte, vennskap og tilhørighet.....	13
<i>Aktivitet 7 – Fra forestilling til å bli kjent</i>	13
<i>Aktivitet 8 – Min trygge plass</i>	14
<i>Aktivitet 9 – Slik vil vi ha det hos oss</i>	14
Når barn uttrykker stereotypier eller fordommer.....	15
Handlingskompetanse – fra å vite til å gjøre	15
Trygghet, grenser og fremmede voksne.....	16
Samarbeid med hjemmet	16
Forankring i Rammeplanen og LK20	17
Fra fortelling til hverdagspraksis.....	18
Kopieroriginaler	18

Veilederens formål og bruk

Kjære pedagog

Jakten på nabotrollet inviterer barn til å utforske hva som kan skje når rykter, frykt og forestillinger får vokse før vi kjenner et menneske. Gjennom Selma og Kalibs møte med det ukjente åpner fortellingen for samtaler om nysgjerrighet, vennskap, forskjeller, funksjonsvariasjon, trygghet og tilhørighet.

Veilederen er utviklet for barnehage og småskoletrinn og bygger videre på situasjoner og temaer i fortellingen. Målet er ikke å gi barna «riktige svar», men å gi dem erfaring med å stille spørsmål, undersøke det de hører og tror, se en situasjon fra flere perspektiver og reflektere over hvordan egne ord og handlinger kan påvirke andre.

Pedagogisk hovedidé i fortellingen er

Det vi tror om andre, er ikke alltid det samme som hvem de faktisk er.

Barn trenger erfaring med å stoppe opp, spørre, undersøke og være åpne for at førsteinntrykket kan være feil.

Fra forestillinger til felleskap

Veilederen følger en pedagogisk progresjon i tre deler

Slik bruker du veilederen

Veilederen hjelper dere å gå **fra fortelling til pedagogisk praksis** – fra boka og samtalen med barna til aktiviteter, digitale ressurser og refleksjon i personalgruppen.

- **Les og utforsk sammen.** Stopp ved naturlige vendepunkter, bruk åpne spørsmål og la barna uttrykke seg gjennom samtale, tegning, lek og drama.
- **Tilpass til barnegruppen.** Velg aktiviteter og ressurser ut fra barnas alder, språk, erfaringer og behov.
- **Vær bevisst på forskjeller.** Unngå å gjøre enkeltbarn til representanter for en gruppe, og følg opp utsagn som kan såre eller ekskludere.
- **Ta arbeidet videre.** Bruk refleksjonsverktøyene til å utforske egen praksis og utvikle et tryggere og mer inkluderende fellesskap.

Har du lite tid? finn raskt det du trenger!

Har du lite tid? Finn raskt det du trenger!

Skal du bruke Jakten på nabotrollet med barna?

Få tips til hvordan du kan lese boka sammen med barna og skape gode samtaler om rykter, førsteinntrykk, forskjeller og vennskap.

Side 4–8 →

Ønsker du å sette i gang aktiviteter?

Finn konkrete aktiviteter som hjelper barna å undersøke hva de vet, tror og har hørt – og utforske følelser, perspektiver, trygghet og vennskap.

Side 9–14 →

Oppstår det kommentarer, rykter eller forestillinger om andre?

Bruk pedagogiske verktøy og responsmodellen **STOPP – UNDERSØK – UTVID – REPARER** som støtte i situasjoner som oppstår i barnegruppen.

Side 15–16 →

Vil dere utvikle praksis i personalgruppen?

Bruk refleksjonsverktøyene til å undersøke egen praksis og utvikle arbeidet med mangfold, inkludering, trygghet og tilhørighet i barnegruppen.

Last ned arbeidsark i ressursbanken →

Små samtaler kan skape store endringer

Om boken

Selma og Kalib bor i Regnbuebakken. De har hørt at den nye naboen i skogen er et farlig troll, og ryktet gjør skogen og hytta skumlere enn de kanskje egentlig er. Når barna bestemmer seg for å finne ut hvem «nabotrollet» er, oppdager de at forestillingene deres ikke stemmer. Naboen er Ove – en venn av Besta – som har svært lys hud og beskytter seg mot solen. Møtet forandrer hvordan Selma og Kalib ser både Ove og skogen.

Fortellingen gir et tydelig utgangspunkt for arbeid med hvordan rykter og antakelser oppstår, hvordan annerledeshet kan vekke både nysgjerrighet og usikkerhet, og hvordan et faktisk møte kan utfordre det vi trodde vi visste.

Et bredt blikk på mangfold og fordommer

Mangfold i fortellingen finnes i karakterene og hverdagen deres uten at alt forklares som et eget tema. Kalib bruker rullestol, Besta uttrykker seg på sin måte, familier og mattradisjoner er ulike, og Oves utseende skiller seg fra det barna forventer. Dette gir pedagogen mulighet til å arbeide med mangfold som en naturlig del av fellesskapet.

Viktig nyanse

Boken beskriver Oves svært lyse hud og at huden hans ikke tåler solen.

Veilederen legger ikke til en medisinsk diagnose som fortellingen selv ikke oppgir.

Bruk barnas spørsmål til å snakke om at kropp og hud kan være forskjellige, uten å gjette på helseopplysninger.

TIPS

Fra «annerledes» til «ukjent for meg»

Når et barn sier «han ser rar ut», kan pedagogen hjelpe barnet videre: «Han ser kanskje annerledes ut enn det du er vant til. Hva legger du merke til?»

Slik kan vi bevare nysgjerrigheten uten å gjøre forskjellen til et problem.

Seks pedagogiske prinsipper

(Last ned bilde i ressursbanken)

1. Undersøk før du korrigerer

Spør: «Hva får deg til å tenke det?» og «Hvor har du hørt det?» før du gir informasjon. Vær nysgjerrig på hva som ligger bak barnets utsagn.

2. Skill person fra forestilling

Hjelp barna å oppdage forskjellen mellom det vi antar om noen, og det vi faktisk vet.

3. Snakk om effekt – ikke bare intensjon

Ord kan såre selv om de var ment som tull. Hjelp barna å forstå hvordan det vi sier og gjør, kan oppleves av andre.

4. Normaliser forskjeller

La funksjonsvariasjon, hudfarge, familieformer, klær og uttrykk være en naturlig del av miljøet – ikke bare tema på spesielle dager.

5. Gi barn språk for grenser

Øv på enkle setninger som: «Jeg liker ikke at du sier det om meg», «Stopp» og «Spør meg heller».

6. Hold fast på tryggheten

Nysgjerrighet betyr ikke at barn skal oppsøke ukjente eller utrygge situasjoner alene. Bruk fortellingen til å utforske tanker, valg og trygghet sammen.

Før dere leser – pedagogisk refleksjon

Før dere leser fortellingen sammen med barna, kan det være nyttig å reflektere over **egne forventninger, eget språk og hvordan dere møter barns utsagn og reaksjoner**:

- Hvilke ord bruker vi når vi snakker om mennesker som ser ut, lever eller fungerer på andre måter enn oss?
- Hvordan møter vi rykter, generaliseringer og stereotyper som oppstår i barnegruppen?
- Er det barn som kan kjenne seg særlig igjen i temaer som annerledeshet, utseende eller funksjonsvariasjon – og hvordan ivaretar vi dem?
- Hvordan unngår vi at enkeltbarn blir gjort til representanter for eller må forklare en hel gruppe?
- Hvordan følger vi opp humor, kallenavn og kommentarer som kan såre eller ekskludere – også når de ikke er vondt ment?
- Hvordan kan vi snakke om trygghet og forsiktighet uten å skape frykt for mennesker som er ukjente eller annerledes?

DEL 1 UNDERSØKE

Rykter, forestillinger og det ukjente

Selma har hørt mye om naboen uten å ha møtt ham. Mamma utfordrer henne med et enkelt spørsmål: Hva om det du har hørt er feil? Dette er et godt utgangspunkt for å undersøke hvordan historier om andre kan vokse.

Aktivitet 1 – Hva vet vi egentlig?

Læringsmål

Barna skal øve på å skille mellom det de vet, det de tror, og det de har hørt.

De skal få erfaring med å stille spørsmål og undersøke før de bestemmer seg for hva som er sant.

Gjennomføring

Les fram til samtalen mellom Selma og mamma om nabotrollet. Lag tre felt på et stort ark:
VET – TROR – HAR HØRT.

La barna plassere utsagn fra fortellingen i riktig felt.

Spør underveis: *Hvordan vet vi dette? Er det noe Selma tror, eller noe hun har hørt fra andre?*

Snakk om at noe kan høres sant ut uten at vi vet om det stemmer, og utforsk sammen hvordan vi kan finne ut mer.

Fra fortellingen til hverdagen

Har du noen gang hørt noe om noen og vært usikker på om det var sant? Hva kan du gjøre for å finne ut mer?

SAMTALE

- Hva vet Selma egentlig om naboen?
- Hva tror hun?
- Hvor kommer forestillingene hennes fra?
- Hvordan kan vi finne ut om noe vi har hørt, stemmer?

REFLEKSJON

for pedagogen

- Gir jeg barna tid til å forklare hvorfor de tenker som de gjør?
- Hjelper jeg dem til å undersøke, eller er jeg for rask med å gi dem svaret?

VIDERE ARBEID

- Bruk VET – TROR – HAR HØRT i hverdagen. Stopp opp ved påstander og spør:
«Vet vi dette, **tror** vi **det**, eller har vi hørt det?»
- Legg til «FINN UT». La barna foreslå hvordan dere kan undersøke det de er usikre på.

Aktivitet 2 – Rykte eller fakta?

Læringsmål

Barna skal erfare hvordan et budskap kan forandre seg når det går fra person til person.

Gjennomføring

1. La barna sitte i ring.
2. Hviskelek: send en nøytral, morsom setning rundt ringen.
3. Sammenlign første og siste versjon.
4. Knytt erfaringen til ryktet om naboen.

Fra fortellingen til hverdagen

Hva kan vi gjøre hvis vi hører noe om en annen person som vi ikke vet om er sant?

SAMTALE

- Hva skjedde med setningen?
- Hvorfor kan historier forandre seg?
- Hva kan vi gjøre før vi forteller noe videre om andre?

REFLEKSJON

for pedagogen

- Hvilke ord bruker barna om utseende og funksjon?
- Hvordan kan jeg utvide språket deres uten å skamme dem?

VIDERE ARBEID

Øv på «STOPP – SJEKK – DEL».

Når barna hører noe om andre, kan de øve på tre spørsmål:

STOPP: Vet jeg at dette stemmer?

SJEKK: Hvordan kan jeg finne ut mer?

DEL: Er dette noe jeg bør fortelle videre?

Aktivitet 3 – Når noe virker annerledes

Læringsmål

Barna skal utforske hvordan det ukjente kan oppleves, og øve på å beskrive forskjeller uten å rangere dem.

Gjennomføring

1. Finn fram ulike naturmaterialer, tekstiler eller hverdagsgjenstander med ulike former og overflater.
2. La barna beskrive det de ser uten å bruke ordene fin/stygg, normal/rar.
3. Snakk om forskjellen mellom «annerledes enn jeg er vant til» og «feil».
4. Knytt samtalen forsiktig til skogen, Ove og andre forskjeller i fortellingen.

Fra fortellingen til hverdagen

Hva kan vi gjøre når vi møter noe – eller noen – som er annerledes enn det vi er vant til?

SAMTALE

- Hva betyr «annerledes»?
- Kan noe være uvant uten å være farlig?
- Har du noen gang blitt kjent med noe du først var usikker på?

REFLEKSJON

for pedagogen

- Hvilke ord bruker barna om utseende og funksjon?
- Hvordan kan jeg utvide språket deres uten å skamme dem?

VIDERE ARBEID

- Ha en ordvegg med nøytrale og positive beskrivelsesord:

ulik

unik

uvant

kjent

nysgjerrig

trygg

DEL 2 SE FRA FLERE SIDER

Mot, grenser og perspektivtaking

I denne delen utforsker barna hvordan følelser og kroppssignaler kan hjelpe oss å forstå oss selv og andre. Gjennom fortellingen får de reflektere over mot, egne og andres grenser, vennskap og trygge valg, samtidig som de øver på å se situasjoner fra flere perspektiver.

Aktivitet 4 – Tenk om ...

Læringsmål

Barna skal erfare at samme situasjon kan oppleves forskjellig.

Gjennomføring

Les scenen der Selma og Kalib står utenfor hytta, og Ove roper at de må gå.

Utforsk situasjonen fra to sider:

SELMA OG KALIB

Hva ser og hører de? Hva tror de skjer? Hvordan føler de seg?

OVE

Hva kan Ove ha sett og hørt? Hva kan han ha tenkt og følt?

La gjerne barna spille scenen først som Selma og Kalib, deretter som Ove.

Avslutt med:

«Hva ble annerledes da vi så det med Oves øyne?»

Fra fortellingen til hverdagen

Har du og en venn noen gang tenkt forskjellig om det samme som skjedde?

Hva kan dere gjøre da?

SAMTALE

- Hvordan så den samme situasjonen ut for Selma og Kalib – og for Ove?
- Kan begge være redde samtidig?
- Hva skjer når vi bare kjenner den ene siden av en historie?
- Hva kan vi gjøre før vi bestemmer oss for hvorfor noen gjør som de gjør?

REFLEKSJON

for pedagogen

- Hjelper jeg barna til å utforske flere mulige perspektiver?
- Hvordan kan jeg utvide språket deres uten å skamme dem?

VIDERE ARBEID

- Bruk «Se med den andres øyne» i hverdagsituasjoner og konflikter:

Hva skjedde for deg?
Hva kan den andre ha tenkt eller følt?

Aktivitet 5 – Kroppen sier fra

Læringsmål

Barna skal bli kjent med hvordan følelser kan merkes i kroppen, og øve på hva de kan gjøre når de kjenner uro eller blir redde.

Gjennomføring

1. Snakk om hvordan Selma kjenner det i magen, og hvordan Kalib hikker eller promper når han blir nervøs.
2. Bruk en kroppssilhuett. La barna utforske hvor ulike følelser kan kjennes i kroppen.
3. Snakk om at kroppen kan reagere forskjellig fra person til person.
4. Øv på tre trygge valg: stopp opp – pust rolig – snakk med en trygg voksen.

Fra fortellingen til hverdagen

Hvordan kan du merke i kroppen at noe ikke føles godt? Hva kan du gjøre da?

SAMTALE

- Hvordan kan kroppen kjennes når vi er nervøse eller redde?
- Kjenner alle følelser på samme måte?
- Betyr det at noe er farlig bare fordi vi blir redde?
- Hva kan vi gjøre når kroppen sier fra?
- Hva kan du si eller gjøre hvis noen sier eller gjør noe som ikke føles greit?

REFLEKSJON

for pedagogen

- Hjelper jeg barna til å lytte til kroppens signaler uten å lære dem at følelsen alltid forteller oss hva som faktisk er farlig?

VIDERE ARBEID

- Lag et «Mitt trygghetskart» der barna kan tegne eller markere voksne og steder de kan søke støtte hos.

Aktivitet 6 – Vi kan gjøre ting på ulike måter

Læringsmål

Barna skal erfare at vi kan delta og løse oppgaver på ulike måter – og likevel delta på lik linje.

Gjennomføring

1. Snakk om hvordan Selma og Kalib bruker ulike styrker og hjelper hverandre.
2. Gi barna en enkel oppgave: «Hvordan kan vi få bamsen fra den ene siden av rommet til den andre?»
3. La barna finne ulike løsninger – alene eller sammen.
4. Snakk etterpå: *Var én måte mer riktig enn de andre?*

Fra fortellingen til hverdagen

Kan du komme på noe vi gjør på forskjellige måter her hos oss? Hva kan vi gjøre for at alle skal kunne være med?

SAMTALE

- Kan vi gjøre den samme tingen på forskjellige måter?
- Hva er Selma god på? Hva er Kalib god på?
- Hvordan kan vi hjelpe hverandre slik at alle kan være med?

REFLEKSJON

for pedagogen

- Legger jeg til rette for at barn kan delta på ulike måter – uten at én måte blir sett på som den «riktige»?

VIDERE ARBEID

- Se på en aktivitet barna gjør ofte. Spør sammen:

«Finnes det flere måter å være med på?»

DEL 3 HANDLE SAMMEN

Møte, vennskap og tilhørighet

I denne delen utforsker barna hva som kan skje når vi blir kjent med noen vi først har forestillinger om. Gjennom møtet med Ove får barna reflektere over utseende, vennskap og tilhørighet – og hvordan et ekte møte kan utfordre det vi trodde på forhånd.

Aktivitet 7 – Fra forestilling til å bli kjent

Læringsmål

Barna skal erfare at førsteinntrykk og forestillinger ikke forteller hele historien om et menneske, og øve på hva vi kan gjøre når vi oppdager at vi har tatt feil.

Gjennomføring

1. Les møtet med Ove.
2. Lag to kolonner: «Det de trodde» – «Det de oppdaget».
3. La barna finne eksempler fra fortellingen og snakk om hva som gjorde at Selma og Kalib endret syn på Ove.
4. Spør: Hva kan Selma og Kalib gjøre nå som de vet mer?

Fra fortellingen til hverdagen

Hva kan vi gjøre hvis vi oppdager at noe vi trodde om en annen person, ikke stemte?

Hva kan vi si eller gjøre hvis det vi sa eller gjorde, gjorde noen lei seg?

SAMTALE

- Hva trodde Selma og Kalib om Ove – og hva oppdaget de?
- Hvordan tror dere Ove opplevde møtet?
- Hva gjorde at barna begynte å se Ove annerledes?
- Hva kan vi gjøre når vi oppdager at vi har tatt feil om noen?

REFLEKSJON for pedagogen

- Hjelper jeg barna til å forstå at vi kan ta feil om andre – og at vi kan reparere ved å lytte, spørre og gjøre noe annerledes?

VIDERE ARBEID

- Øv på «ord som reparerer»:

Jeg tok feil.

Jeg skulle ha spurt.

Unnskyld.

Kan du fortelle meg?

Aktivitet 8 – Min trygge plass

Læringsmål

Barna skal utforske hva som skaper trygghet og tilhørighet, og erfare at dette kan være forskjellig fra person til person.

Gjennomføring

1. Les delen der Ove forteller hvorfor han liker skogen.
2. Snakk kort om hvorfor skogen føltes skummel for Selma, men trygg for Ove.
3. La barna tegne et virkelig eller tenkt sted der de ville følt seg trygge og godt til rette.
4. De som ønsker, kan fortelle hva som gjør stedet godt.
5. Samle barnas ideer: *Hva trenger mennesker for å føle seg trygge og høre til?*

Fra fortellingen til hverdagen

Hva trenger du for å føle deg trygg og høre til? Trenger alle mennesker det samme?

Hva kan vi gjøre for at flere skal føle seg trygge og høre til hos oss?

SAMTALE

- Hva kan få oss til å føle oss trygge og velkomne?
- Kan samme sted oppleves forskjellig av forskjellige mennesker?
- Hva kan vi gjøre for at flere skal føle at de hører til hos oss?

REFLEKSJON for pedagogen

Tar jeg utgangspunkt i hva barna selv forteller at gir dem trygghet og tilhørighet – eller antar jeg at det samme fungerer for alle?

VIDERE ARBEID

- Fra barnas idé til handling: Velg én av barnas idéer og gjør en liten konkret endring som kan bidra til at flere føler seg trygge og inkludert.

Aktivitet 9 – Slik vil vi ha det hos oss

Læringsmål

Barna skal bruke det de har lært til å skape et fellesskap der flere opplever å høre til.

Gjennomføring

1. Se tilbake på Selma, Kalib og Ove: *Hva har fortellingen lært oss om hvordan vi møter andre?*
2. Spør barna: «Hvordan vil vi at andre skal bli møtt hos oss?»
3. La barna foreslå konkrete handlinger.
4. Velg sammen 3–5 fellesskapsløfter og lag en plakat.

For eksempel: *Vi inviterer med. Vi spør i stedet for å anta. Vi lytter. Vi sier fra når noen behandles urettferdig. Vi gir andre en sjanse til å bli kjent.*

Fra fortellingen til hverdagen

Hva kan du gjøre hvis du ser at noen blir holdt utenfor eller behandlet urettferdig?

SAMTALE

- Hvordan ønsker vi at andre skal møte oss?
- Hvordan kan vi vise at noen hører til?
- Hva kan vi gjøre hvis noen blir holdt utenfor eller omtalt urettferdig?

REFLEKSJON for pedagogen

- “ Får barnas tanker om inkludering faktisk påvirke hvordan vi organiserer og bygger fellesskapet? ”

VIDERE ARBEID

Fra løfte til handling
Øv på hva barna kan gjøre når de ser at noen blir holdt utenfor eller behandlet urettferdig:

Når barn uttrykker stereotypier eller fordommer

Barn kan gjenta ord, rykter og generaliseringer de har hørt andre steder. Det betyr ikke at utsagnet skal ignoreres. Pedagogen kan stoppe utsagnet, ivareta den som rammes og samtidig gjøre situasjonen til læring.

TIL REFLEKSJON

Hvordan kan vi hjelpe barn til å forstå at det vi mener, og hvordan ordene våre oppleves av andre, ikke alltid er det samme?

⇒ EN ENKEL RESPONS I FIRE STEG ⇐

1

STOPP: «Det ordet kan såre. Vi bruker ikke det om andre.»

2

UNDERSØK: «Hva får deg til å tenke det?»

3

UTVID: «Kan det finnes andre forklaringer?» / «Gjelder det alle?»

4

REPARER: «Hva kan vi si eller gjøre nå for å gjøre det bedre?»

Handlingskompetanse – fra å vite til å gjøre

Det er forskjell på å vite hva som er riktig å gjøre og å klare å handle når en situasjon faktisk oppstår. Handlingskompetanse utvikles når barna får øve på konkrete handlingsalternativer, prøve dem ut i lek og hverdagssituasjoner og erfare at voksne støtter dem når de bruker dem.

Pedagogen kan hjelpe barna ved å stoppe opp i situasjoner som oppstår og spørre: *Hva skjedde? Hva kan du gjøre nå? Hva kan du si?* Barn trenger språk for å sette egne grenser, men også strategier for å støtte andre og for å reparere når de selv har gjort noe som har såret.

Målet er ikke at barna alltid skal håndtere vanskelige situasjoner alene. Å hente en voksen er også handlingskompetanse. Den voksnes ansvar for å oppdage, gripe inn og følge opp skal derfor aldri legges over på barna.

Trygghet, grenser og fremmede voksne

I fortellingen oppsøker Selma og Kalib Oves hytte for å finne ut om det de har hørt, stemmer. I pedagogisk arbeid er det viktig å skille mellom eventyrets handling og barnas virkelighet.

Å undersøke før vi bestemmer oss betyr ikke at barn skal oppsøke ukjente personer eller steder alene. Det handler om å være nysgjerrig, stille spørsmål og undersøke det man lurar på sammen med en trygg voksen.

Samarbeid med hjemmet

Informere foresatte om at arbeidet handler om rykter, førsteinntrykk, forskjeller, inkludering og trygghet. Inviter gjerne familiene til å snakke om hvordan vi omtaler andre, og hvordan barn kan reagere når de hører noe som virker urettferdig.

Spørsmål barna kan ta med hjem

- Har du noen gang trodd noe om noen som viste seg å være feil?
- Hva kan vi gjøre når vi hører et rykte?
- Hva gjør hjemmet vårt til et trygt sted?
- Hvordan kan vi vise en ny nabo eller et nytt barn at de er velkommen?

Forankring i Rammeplanen og LK20

Veilederen støtter arbeid med flere fagområder i rammeplanen og kompetansemål i LK20. Tabellen viser noen av de tydeligste koblingene mellom fortellingen, aktivitetene og det pedagogiske arbeidet.

Område	Veilederen støtter arbeid med
 Rammeplanen for barnehagen	Kommunikasjon, språk og tekst: samtale, lytting, fortelling, refleksjon og å sette ord på tanker og følelser. Etikk, religion og filosofi: undring, menneskeverd, respekt, forskjeller og etiske spørsmål. Nærmiljø og samfunn: mangfold, likeverd, tilhørighet, medvirkning og deltakelse i fellesskapet. Kunst, kultur og kreativitet: bearbeiding av erfaringer gjennom tegning og skapende uttrykk.
 Norsk	Muntlig språk, samtale, lytting, fortelling og refleksjon. Veilederen gir elevene mulighet til å uttrykke egne tanker, stille spørsmål, lytte til andre og møte ulike perspektiver. Aktivitetene gir også erfaring med å skille mellom det vi vet, tror og har hørt, og reflektere over hvordan ord kan påvirke andre.
 KRLE	Menneskeverd, respekt, identitet, etikk og ulike perspektiver. Barna får utforske hvordan mennesker kan tenke og oppleve forskjellig, reflektere over fordommer og førsteinntrykk og øve på å møte andre med respekt, nysgjerrighet og åpenhet.
 Samfunnsfag	Tilhørighet, fellesskap, normer, identitet og kritisk tenkning. Aktivitetene utforsker inkludering, utenforskap og ulike måter å delta på. Arbeidet med rykter og VET–TROR–HAR HØRT gir begynnende trening i kritisk tenkning og kildebevissthet: Hvor kommer informasjonen fra, og hvordan vet vi at den stemmer?
 Kunst og håndverk	Visuell utforsking, identitet, skapende arbeid og uttrykk. Gjennom tegning, arbeidsark og andre visuelle aktiviteter får barna utforske og formidle tanker, følelser, erfaringer, trygghet og tilhørighet.
 Tverrfaglige temaer	Folkehelse og livsmestring: følelser, kroppssignaler, trygghet, grenser, identitet, vennskap og tilhørighet. Demokrati og medborgerskap: lytte til andre, møte ulike perspektiver, delta i fellesskapet, håndtere forskjeller og bidra til inkludering og likeverd.

Fra fortelling til hverdagspraksis

Arbeidet slutter ikke når fortellingen er ferdig lest. Det viktigste skjer når barna får bruke det de har utforsket i egne relasjoner og hverdagssituasjoner. Når pedagoger undersøker sammen med barna, åpner for flere perspektiver og gir dem konkrete handlingsalternativer, kan små øyeblikk i hverdagen bli arenaer for læring, inkludering og tilhørighet.

Kopioriginaler

Kopioriginaler som følger med veilederen

Klar til bruk i barnehagen eller skolen

1 VET - TROR - HAR HØRT

Utforsk hva vi vet, hva vi tror og hva vi har hørt om andre.

VET - TROR - HAR HØRT
Hva vet Selma? Hva tror Selma? Hva har hun hørt fra andre?

VET	TROR	HAR HØRT
Den nye naboen bor i en høyte i skogen.	Best skal besøke en venn i skogen.	Selma har aldri sett den nye naboen.
Den nye naboen er et troll.	Nabostellet lukker barn inn i skogen.	Barn som går inn i skogen, blir sporet bort.
Nabostellet er fælig.	Besta er i fare hvis hun går inn i skogen.	Den nye naboen bor alene i skogen.

SNAKK SAMMEN:

- Hvordan vet Selma dette?
- Hvordan kan vi finne ut om noe stemmer?
- Hva kan vi gjøre hvis vi er usikre?

2 HVOR I KROPPEN KJENNER DU FØLELSER?

Utforsk og sett ord på følelser og kroppssignaler.

HVOR I KROPPEN KJENNER DU ULIKE FØLELSER?
Fargelegg eller tegn hvor i kroppen du kjenner disse følelsene. Det er ikke noe riktig eller galt - vi kjenner forskjellig.

URO / REDD
Hvor kjenner du det?

GLAD
Hvor kjenner du det?

TRIST
Hvor kjenner du det?

SPENT
Hvor kjenner du det?

RO / TRYGG
Hvor kjenner du det?

TRE TRYGGE VALG

- 1 STOPP OPP**
Ta en pause. Stopp det du holder på med.
- 2 PUST ROLIG**
Pust inn... Pust ut... Gjør det sakke.
- 3 SNAKK MED EN TRYGG VOKSEN**
Fortell det til en voksen du stoler på.

HVEM ELLER HVA GJØR DEG TRYGG?
Tegn en person, noe eller et sted som gjør deg trygg.

3 FRA RYKTER TIL VENNSKAP - VENNSKAPSTIEN

Utforsk hvordan vi kan gå fra rykter og førsteintrykk til vennskap.

FRA RYKTER TIL VENNSKAP - VENNSKAPSTIEN

HVA DE OPPAGET OM OVE

HVA DE TRODDE OM OVE

HVA HJALP SELMA OG KALIB PÅ VEIEN?

Skiss eller tegn tre ting som hjalp dem å bli kjent med Ove.

4 MIN TRYGGE Plass

Tegn eller skriv om et sted der du føler deg trygg.

MIN TRYGGE Plass
Tegn et virkelig eller tenkt sted der du ville følt deg trygg og godt til rette.

Hva gjør dette stedet trygg for deg?

5 RESPONSMODELLEN

En enkel modell for å lytte, utforske, utvide og reparere.

RESPONSMODELLEN
STOPP - UNDERØK - UTVID - REPARER

Når et barn kommer med et utsagn som kan virke stereotyp, fordomsfullt, ekskluderende eller sårende.

- 1 STOPP**
Stopp opp og ta utsagnet på alvor.
- 2 UNDERØK**
Undersøk sammen, ikke forklar eller korrigér med en gang.
- 3 UTVID**
Utvid perspektivet og kunnskapen.
- 4 REPARER**
Reparér og bygg videre på relasjonen.

6 REFLEKSJONSSKJEMA - VÅRT ARBEID MED MANGFOLD

Et verktøy for personalet.

REFLEKSJONSSKJEMA
VÅRT ARBEID MED MANGFOLD, INKLUDERING OG TILHØRIGHET

Bruk skjemaet individuelt eller sammen i personalgruppen. Ta utgangspunkt i konkrete situasjoner fra egen praksis. Målet er å få øye på styrker og områder vi ønsker å utvikle.

OMRÅDE	REFLEKSJONSSPØRSMÅL	VURDERING	NOTISER / EKSEMPLER FRA PRAKSIS
Rykter og generalisering	Stopper og undersøker vi påstander og generaliseringer om andre før de får feste i gruppen?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
Språk og uttale	Fanger vi opp ord, hallenavn og humor som kan skade, stereotypisere eller gjøre noen til «den andre»?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
Representasjon	Marker barna mangfold som en naturlig del av bilder, lek, bilder og materiell?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	

FRA REFLEKSJON TIL HANDLING

Velg et område, sett konkrete mål og planlegg endringer i praksis.

FRA REFLEKSJON TIL HANDLING
Velg gjerne ett område om gangen. Sett konkrete endringer er lettere å gjennomføre, observere og følge opp.

- 1 Hva fungerer allerede godt?**
Dette ønsker vi å ta vare på:
- 2 Hva ønsker vi å utvikle?**
Dette har vi fått øye på gjennom refleksjonen:
- 3 Hva skal vi gjøre?**
En konkret ting vi skal gjøre annerledes:
- 4 Hvordan involverer vi barna?**
Slik kan barna være med på å finne ideer og stemmer få påvirket arbeidet:
- 5 Hvordan følger vi opp?**
Når følger vi opp?
Hva skal vi se eller lytte etter?
Hva vil være et tegn på positiv endring for barna?

Alle kopioriginaler finner du i den digitale ressursbanken.

Last ned, skriv ut og bruk i ditt pedagogiske arbeid.

Gå til ressursbanken →

18

Pedagogisk veileder

For barnehage og skole

Denne veilederen gir deg som jobber med barn konkrete verktøy, aktiviteter og refleksjoner for å styrke inkludering, kildekritisk tenkning, nysgjerrighet og vennskap.

Gjennom fortelling, samtale og praktiske aktiviteter får barna utforske rykter og forestillinger, se saker fra flere perspektiver og bidra til et fellesskap der alle kan høre til.